

Lagutskottets betänkande

1980/81:5

med anledning av motion om trafikförsäkringsbonusens fördelning vid skilsmässa

Ärendet

I betänkandet behandlas motionen 1979/80:1125 av Marianne Stålberg (s) och Wivi-Anne Cederqvist (s), vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär att överläggningar upptas med försäkringsbolagen i syfte att intjänad bonus för makars gemensamma bil följer båda parterna vid skilsmässa.

Remissyttranden över motionen har inhämtats från försäkringsinspektionen, Svenska försäkringsbolags riksförbund och Folksam.

Gällande ordning

Särskilda lagbestämmelser om bonus eller rabatt på trafikförsäkringspremien finns inte. De försäkringsbolag som meddelar trafikförsäkring har emellertid sedan länge i sina försäkringsvillkor en regel om bonus. Regeln, som bygger på frivilliga åtaganden från försäkringsbolagen, innebär att om i försäkringsavtalet anges att bonus tillämpas, försäkringstagaren, dvs. i allmänhet fordonets ägare, är berättigad till rabatt på premien efter skadefria år med 0 % i bonusklass 1, 20 % i bonusklass 2, 30 % i bonusklass 3, 40 % i bonusklass 4, 50 % i bonusklass 5, 60 % i bonusklass 6 och med 75 % i bonusklass 7. Under första försäkringsåret tillhör försäkringen bonusklass 1. Efter varje skadefritt försäkringsår flyttas försäkringen till närmast högre bonusklass. För uppflyttning till bonusklass 7 behövs dock alltid att de senaste sex försäkringsåren varit skadefria. Efter försäkringsår med skada flyttas försäkringen ned två bonusklasser för varje skada som medför utbetalning från trafikförsäkringen. Vissa undantag härifrån finns dock.

Motionsmotivering

I motionen framhålls att bonusrätten tillhör den av makarna som är försäkringstagare enligt försäkringsavtalet men att den efter försäkringstagarens medgivande vid skilsmässa kan överföras på den andra maken om denne tidigare fört fordonet och tillskiftas det. Bonusrätten för den nye ägaren fastställs då så att den svarar mot den tid vederbörande fört fordonet. Enligt motionärerna är det vanligt att båda makarna i en familj använder den gemensamma bilen. Det borde därför vara möjligt, anser motionärerna, att vardera maken vid en skilsmässa får behålla den bonus de tillsammans intjänat eller att det så långt möjligt sker en rättvis fördelning av bonusrätten mellan makarna.

Remissyttrandena

Försäkringsinspektionen framhåller att den av motionärerna beskrivna situationen då den ena maken vid skilsmässa får överta den andres fordon och också bonusrätten bör jämföras med fallet att familjen anskaffar en andra bil. I sistnämnda fall får den sammanlagda bonusrätten ej överstiga den ursprungliga; sålunda kan exempelvis en 50 % bonusrätt ersättas med en bonusrätt på 30 % och en på 20 %.

Enligt försäkringsinspektionen måste man hålla i minnet att bonusrätt icke är en individuell belöning för trafiksäker körning utan en rabattering av försäkringspremien på grund av att försäkringen ifråga ej tagits i anspråk. En dubbling av bonusrätten exempelvis vid skilsmässa skulle då innebära att en ny försäkring fick starta med en ekonomiskt omotiverad bonus. Detta skulle i sin tur medföra att övriga inom försäkringskollektivet finge vidkännas en högre genomsnittspremie.

Då ett sådant förfaringsätt torde strida mot den i lag fastställda skälighetsprincipen avstyrker inspektionen motionen.

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller att huvudregeln är att bonusrätten tillhör försäkringstagaren men att bolagen frivilligt och efter överenskommelse med denne kan medge att bonusrätten överflyttas. Enligt riksförbundet kan det förhållandet att ena maken drabbas orättvist inte anses vara tillräcklig anledning att ändra gällande ordning.

Riksförbundet framhåller att om båda parterna efter en skilsmässa skulle få behålla intjänt bonus var för sig det skulle innebära införandet av startbonus. Detta skulle medföra konsekvenser för andra fall där delning av intjänt bonus ifrågasätts, t. ex. vid anskaffande av andrabil inom en familj. Vidare uppstår ekonomiska konsekvenser för trafikförsäkringskollektivet eftersom en viss premiehöjning måste genomföras för att finansiera den bonusutdelning som en del skilsmässor skulle komma att medföra. Om nuvarande ordning skulle ersättas med ett system som skulle framtvinga en utredning om körförhållandena i varje fall, är det enligt riksförbundets mening osäkert om någon större rättvisa skulle skipas. Ett avsevärt merarbete såväl för parterna som försäkringsbolagen skulle dock säkerligen uppkomma. Om ena parten behandlas orättvist i dag som motionärerna hävdar torde detta sammanfalla med att den parten har en dålig förhandlingsposition för en överenskommelse och detta förhållande skulle sannolikt visa sig avgörande även i en utredningssituation.

Riksförbundet anser att de regler trafikförsäkringsbolagen tillämpar har visat sig fungera tillfredsställande under många år. Eftersom ändringar i motionens riktning skulle medföra ökade kostnader för försäkringskollektivet utan att garantera någon högre grad av rättvisa, avstyrker riksförbundet motionen.

Folksam understryker att principen bakom nuvarande regler är en försäkring, en bonusrätt. Som framgår av motionen kan bonusrätt överflyttas

och dessutom ibland t. o. m. delas men bara om försäkringstagaren så medger. En bonusrätt kan enligt Folksam aldrig "föröka sig" och ge ytterligare och sammanlagt högre bonusrätt än den intjänade. Man kan inte göra avsteg från grundprincipen bara för det fall motionärerna avser. Det skulle i så fall kunna hävdas att det också finns skäl att göra undantag för familjen som skaffar "andrabil" och vill starta med samma bonusrätt för den som för "förstabilen". Liknande krav skulle kunna framställas av åkerier och andra flerbilsägare när de utvidgar sin fordonspark.

Folksam anser att det strider mot bonussystemets uppbyggnad och ekonomiska grund att låta båda makarna behålla full intjänad bonus. Den föreslagna ändringen leder till konsekvenser för hela bonussystemet och påverkar försäkringskollektivets premiekostnader. Folksam kan inte heller godta en "tvångsdelning" av bonusrätt mot försäkringstagarens önskan.

Att problem någon gång kan uppstå när två makar inte kan enas om en inbördes fördelning av den tillgång som bonusrätt utgör är enligt Folksam inte något skäl att ändra det väl fungerande bonussystemet. Det förefaller naturligare att makarna vid bodelning betraktar värdet av intjänad bonus som en tillgång bland andra och att den som behåller bonus får ge den andra ett motsvarande värde i andra tillgångar. Att två makar vid bodelning tvistar om viss tillgång innebär inte att det är fel på tillgången. Folksam pekar härvidlag på att bodelning ytterst är en förhandlingsfråga.

Folksam avstyrker motionen.

Utskottet

I betänkandet behandlas motion 1979/80:1125 vari begärs att vid skilsmässa vardera maken skall få behålla bonusrätten för trafikförsäkringen på makarnas gemensamma bil.

Särskilda lagbestämmelser om bonus eller rabatt på trafikförsäkringspremien finns inte. De försäkringsbolag som meddelar trafikförsäkring har emellertid sedan länge i sina försäkringsvillkor en regel om bonus. Regeln, som bygger på frivilliga åtaganden av försäkringsbolagen, innebär att försäkringstagaren, dvs. i allmänhet fordonets ägare, efter varje skadefritt år blir berättigad till en viss rabatt på trafikförsäkringspremien. Rabatten är maximalt 75 %.

I motionen framhålls att bonusrätten efter försäkringstagarens medgivande vid skilsmässa kan överföras på den andra maken om denne tidigare fört fordonet och tillskiftas det. Bonusrätten för den nye ägaren fastställs då så att den svarar mot den tid vederbörande fört fordonet. Enligt motionärerna är det vanligt att båda makarna i en familj använder den gemensamma bilen. Det borde därför vara möjligt, anser motionärerna, att vardera maken vid en skilsmässa får behålla den bonus de tillsammans intjänat eller att det så långt möjligt sker en rättvis fördelning av bonusrätten mellan makarna.

Enligt utskottets mening kan det i och för sig synas orättvist att den ena

maken vid skilsmässa skall behöva förlora bonusrätten på trafikförsäkringen för deras gemensamma bil. Ett genomförande av motionärernas förslag skulle emellertid, som framhållits i de över motionen inhämtade remissyttrandena, leda till att övriga inom försäkringskollektivet fick en högre premiekostnad och därmed strida mot den lagstadgade skälighetsprincipen. Av remissyttrandena (s. 2 och 3) framgår att också andra skäl talar mot motionsförslaget. Utskottet kan därför inte tillstyrka bifall till motionen. Utskottet vill tillägga att som Folksam påpekat det ter sig naturligt att vid bodelningen med anledning av en skilsmässa makarna betraktar bonusrätten som en tillgång i boet och att den make som går miste om bonusrätten får kompensation härför.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motion 1979/80:1125.

Stockholm den 4 december 1980

På lagutskottets vägnar

LENNART ANDERSSON

Närvarande: Lennart Andersson (s), Inger Lindquist (m)*, Ivan Svanström (c), Stig Olsson (s), Elvy Nilsson (s), Arne Andersson i Gamleby (s), Martin Olsson (c), Ingemar Konradsson (s), Olle Aulin (m), Marianne Karlsson (c), Bengt Silfverstrand (s), Margot Håkansson (fp), Margareta Gard (m)*, Olle Grahm (fp) och Ingrid Segerström (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.